Behaviorism

VORBEAM DESPRE MULTE și de toate. Dar unde, mai cu seamă, se poate așa ceva, decît la o vînătoare!

Ne găseam blocați de o viforniță înspăimîntătoare, cinci orășeni, în satul P..., unde picaserăm într-o dimineață de Bobotează, chemați urgent de judecătorul local. Se iviseră acolo niște rațe sălbatice, într-un cot al Buzăului.

Rațe sălbatice la munte!... Pentru noi, reduși numai la cei cîțiva iepuri jigăriți din preajma orașului, însemna un vînat aproape exotic, o aventură.

Împrejurarea este de altfel destul de rară: numai cînd viscole uriașe cutreieră bălțile, se răscolesc rațele pitulate acolo, la iernat. Atunci ele se ridică umflate de furtună pînă în creștetul văzduhului și, amețite, caută alte meleaguri. E o jale să le vezi, cîrduri-cîrduri, răsucindu-se năucite în vînturi. Unele din ele apucă pe văi în sus, spre munte, ca să se lase în limanurile rîurilor. Un asemenea refugiu le oferă bietelor pribege cotul pe care-l face apa Buzăului în dreptul satului P..., unde pare că o experiență ancestrală le mînă la o asemenea ananghie.

Dar aici sînt numaidecît semnalate unor pierde-vară ca de-alde noi, care, lacomi de vînat rar, alergăm cu mașina să le prigonim. Noroc că, îndată ce se simt în nesiguranță, ele se ridică iar în văzduhuri, ca să cadă, departe, în alt colț, pînă unde trebuie să alergăm pe jos o jumătate de zi, ca să ne zboare iar, de sub nas, înapoi.

De data asta n-am apucat să ne jucăm de-a baba-oarba cu ele pe crivinele albe, căci chiar de la prînz ne-a ajuns din urmă și ne-a prins asupra faptului viscolul bălților, care gonise rațele și urca după ele. Credeam că nu mai sosim la gazdă. Că uraganul are să smulgă și să ia pe sus dealurile cu sat cu tot.

Și de trei zile ne găseam ferecați de zăpezi, cinci orășeni și cu judecătorul șase, vorbind multe și de toate. Vorbă fără sfîrșit, ca și băutura, încît gurile, nevoite să slujească la amîndouă aceste trebi deodată, ajunseră să nu le mai deosebească.

Într-un miez de noapte discuția ajunsese la cartea *L'homme, cet inconnu.* Unul din tovarăși, avocat, răsfoind agenda, ne opri cu întrebarea dacă știm ce este behaviorismul. Întîlnise cuvîntul în cartea cu pricina, nu știu la care pagină, nu-i cunoscuse înțelesul și-l notase să îl caute.

Behaviorismul? Eu, mărturisii, nu știam. Ceilalți, mai puțin încă. Și ne grăbeam să trecem înainte, la flecăreala noastră. Cînd amicul Ermil, profesor de filosofie, cu enormul lui deget arătător bracat ca un pistol asupra noastră, ne împietri. Behaviorismul? Nu știm? Are să ne lumineze el.

Și începu să îngaime despre teoria unui american, i-am uitat numele, care se ocupă de așa-zisul comportament al fiecărui individ dintr-un grup pus într-o situație primejdioasă... Sau reacția fiecărui ins în parte în fața aceleiași grele încercări. Nu pricepeam mai nimic. Și profesorul Ermil iar o lua de la comportament la reacție și la atitudine, o întreagă babilonie.

I-am cerut, disperați, pilde concrete: după ce și-a scremut gîndurile, ne-a propus o catastrofă de cale ferată și ne-a lăsat să ne închipuim ce va face fiecare din cei loviți de sinistru. Unul fuge nebun pe cîmp, altul, calm, își caută bagajele, al treilea se apucă să culeagă lucruri streine, în timp ce al patrulea, nesimțitor la propriile lui răni, dă ajutor și cooperează la salvarea celor prinși sub vagoane, pe cînd lîngă el, unul, cine știe, plecat peste un cadavru, îl jefuiește de bani și giuvaericale.

Ei, acum eram pe cale să ne dezmeticim.

– Dacă e așa, atunci să vă povestesc eu cea mai beha... cum îi ziceți?

– ...vioristică... completarăm noi.

– Behavioristică întîmplare, sări cel mai lung și mai aprig la vorbă dintre noi... Autentică, urmă el, nu închipuită, ca a amicului. Și, fără să mai aștepte învoirea, primarul urbei, nenea Tase, și oarecum starostele nostru, care ne cărase cu mașina, un mare scornitor de povești, se porni...

– Mă, voi știți toți că eu mă trag din neamuri bune și după tată, și după mamă. Ce rîzi, demone? se adresă el unuia care bufnise în rîs. Păi să-ți arăt arborele meu genealogic și pe urmă să-ți dai pe față comportamentul matale.

– Apoi ce are de-a face neamul cu behaviorismul, nene, cuteză apostrofatul să replice.

– Are, mă... Ascultă și să nu mă mai întrerupi...

După neamul maică-mi sîntem din vița Vodeasa, odraslă domnească veche, în care fetele cele mai mici erau trimise la mănăstire, ca să nu se fărîmițeze averea și să aibă cine se ruga pentru păcatele părinților.

Dar nu la orice mănăstire. Ci la schitul Vodesele, ctitorit de niște strămoașe ale noastre. Două voievodese, mama și fata, amîndouă fete, soții și văduve de domni...

– Cum adică, nene, și fete, și soții, și văduve, totodată! îl necăji unul dintre noi.

– Ei, adică mama, doamna Anca, fusese soția lui Velicu-vodă, iar fata lor, domnița Dragomira, se măritase cu Hrîncu-vodă.

– De pe vremea lui Papură-vodă, mîrîi același. Dar primarul îi aruncă o căutătură așa de cumplită, că-l încremeni. Și urmă:

– Voievodesele, după ce soții lor, domnii, fură uciși de turci, s-au tras amîndouă, mama și fata împreună, la munte și au ctitorit un schit pe un pisc, apărat ca o cetate, unde de atunci și pînă acum, cînd s-a risipit de cutremur, au stărețit numai fete din neamul lor.

Am petrecut și eu, copilandru fiind, cîteva săptămîni la schitul Vodesele, cînd îl cîrmuia ultima stareță, mătușa mea, maica Teofana. Atunci am auzit chiar din gura ei întîmplarea care se păstra scrisă în catastifele lor... Acolo să vedeți comportament. Dar să vă iau cu rînduială.

Schitul era închinat Maicii Domnului. Și era cu strășnicie oprit să calce în el picior de bărbat, de orice soi ar fi fost, nu numai om, dar nici de cocoș, de motan, de taur sau armăsar... nimic... Nu puteau intra acolo decît muieri, adică, pe lîngă femei, se primeau pisici, găini, vaci, oi și altele de aceeași categorie.

– Nene Tase, vrusei să-l întrerup...

– Incidentele se ridică la urmă, după ce sfîrșesc... Acum nu se mai admite, demone! Vrei să mă încurci... Și povestitorul trecu mai departe: Pentru asta schitul, pe lîngă pereții prăpăstioși de stînci, ce-l apărau din trei laturi, mai era înconjurat și de niște ziduri tari și înalte, cu țepe de fier înfipte în creneluri și șanțuri adînci la temelie. Se pătrundea în el numai prin trei rînduri de porți tari, căptușite cu fier, ferecate cu zăvoare cît bîrnele și lacăte cît ploștile.

Cînd începe întîmplarea noastră, să fi fost ca la douăzeci de maici ce se surghiuniseră de bunăvoie acolo. Unele, tinere. Cele mai multe, bătrîne. Cîteva sosite la pragul călătoriei spre dincolo.

Viața era orînduită după toate canoanele schimnicești și cu ascultare aproape ostășească, sub mîna de fier a uneia din strămoașele mele, care moștenise și scaunul, și tradiția Vodeselor. O maică la vaci, alta la oi, alta la grădină, două cu rîndul strajă la porți...

– Iartă-mă, nene... zisei.

Nenea Tase albi ochii fioros la mine.

– Incidentul la urmă.

– Iartă-mă, nene, nu mai pot răbda...

– Vorbește, îngădui el.

– Cum făceau măicuțele cînd le trebuia și lor pui de găină? Că, de, ouă de prăsilă fără cocoș știm că nu se poate... Aveau nevoie încă și de lapte. Or, vacile fără tauri...

– Ei, mă, da' caraghioși mai sînteți! Trimiteau și ele în sate jos cîte o măicuță mai tînără, cu găinile, alta cu vacile, la cocoș, la taur, la ce trebuia! Parcă era greu să te gîndești, fără să mă mai întrerupi...

Și ce adică, se întoarse el, la un schit așa de sfînt găinile nu pot oua și fără cocoș, și vacile...

– Nu pot, nene, nici în ruptul capului pentru ca să fete fără taur. E lege.

– Ei, isprăvește, că pe urmă... mă repezi înfuriat. Tu nu știi că la Sfîntul Munte este și acum o mănăstire unde nu numai că nu pune piciorul sămînță de bărbat, dar chiar păsările sălbatice, cînd zboară pe deasupra lui, se osebesc: bărbatul, adică păsăroiu, face stînga-mprejur și-l oco-lește pe departe. Nu îndrăznesc nici cu aripa, necum cu ochii, să spurce văzduhul închinat Sfintei Fecioare.

Și nenea Tase roti ochii triumfător.

– Într-o zi aproape de Crăciun, pe o viforniță ca asta, cu troiene cît căpițele, de sta lumea întemnițată prin bîrloage, cam pe la prînz, răsunară deodată bătăi în porțile schitului...

Maica portăreasă, din chilia ei de sub clopotniță, a făcut pe surda, închinîndu-și trupul cu cîteva cruci, și nu s-a mișcat de la vatră. Cîteodată trece Necuratul, și în drum se abate să facă oamenilor cucernici cîte o șotie.

Dar repede, bătăile se întețiră, grozave, că răsuna curtea schitului mai rău ca de toaca mare. Și niște glasuri groase începură să strige. Maica iar nu clinti. Cine știe? Poate trece și asta. Sînt ispite pe care nu le birui decît cu neluarea-n seamă. Dar se porni numaidecît o ploaie de bocănituri în porți, atît de furioase, amestecate cu urlete, „Deschideți, deschideți!", că maica portăreasă, încotoșmănată cu șuba, a ieșit să întrebe cine este. Vîntul i-a smuls glasul din gură și i l-a zvîrlit afară, peste ziduri.

– Oameni buni, fu răspunsul.

– Ce fel de oameni? se interesă măicuța.

– Oameni buni, deschideți, că nu mai putem aștepta.

– Bărbați sau femei? iscodi măicuța, deși glasurile mărturiseau ca despre niște tauri...

– Amestecat, sosi de dincolo vorba pe vînt.

– Cum amestecat?

– Și bărbați, și femei.

– Cum, și bărbați și femei?! se indignă măicuța, cu gîndul la alte bazaconii.

– O să vedeți... Deschideți numai. Avem să vă lămurim...

– Nu se poate. Nu deschidem, hotărî portăreasa prudentă, și vru să intre iar în chilie, la cald.

Dar bubuiturile și urletele se porniră atît de strașnice, că portăreasa puse mîna pe funie și trase clopotul de alarmă. În cîteva clipe tot schitul fu sculat în picioare.

Măicuțele, spăimîntate, ieșeau pe rînd, îmblănite, ca vulpile din vizuini, și se grămădeau în jurul portăresei.

– Ce e, maică?

– Ce s-a întîmplat, surioară?...

Unele veneau în mîini cu topoare, altele cu furci ori țepoaie, cîteva cu pistoale și roată, ca o ciotcă de ciori pe o pradă, tăbărîseră și ciuguleau pe maica portăreasă cu tot soiul de întrebări: „Ce e? Foc? Răzmeriță? Cutremur?"

Deocamdată, ciocăniturile în porți încetaseră și cei de dincolo așteptau tăcuți.

Iată că repede se arată și maica stareța, neînfricată și gata să facă față oricărei primejdii.

Ca și cînd parcă cei de afară ar fi văzut-o! Bătăile în porți și strigătele se porniră și mai neînduplecate.

– Deschideți, deschideți! Că spargem porțile.

Stareța se apropie cu grabă, pășind mărunt.

– Ce e, maică Febronio? întrebă ea pe portăreasa năucită.

– Nu știu, maică stareță.

– Cum nu știi? Ce păzești aici? Întreabă!

Și maica întrebă din nou vîntul:

– Cine e acolo?

– Noi!

– Care noi?

– Noi, oameni buni. Deschideți...

– Auzi, maică stareță, se plecă Febronia la urechea bătrînei, cu răspunsul plocon: Cică oameni buni.

– Întreabă-i ce vor! porunci stăpîna.

– Ce vreți? se făcu Febronia ecoul maicii stareței.

– Adăpost, că murim. Adăpost... filfîi vîntul răspuns.

– Auzi, că vor adăpost, cică mor, tălmăci portăreasa pentru auzul ruginit al superioarei.

– Spune-le că nu e slobod să calce aici bărbați, încheie stareța colocviul.

Portăreasa comunică decretul.

– Deschideți, că spargem porțile! Avem și trei femei degerate cu noi.

– Auzi, maică stareță, că au trei femei degerate cu ei.

– Unde sînt? porunci aceasta să se întrebe.

Femeile se aflau într-o tîrlie, trasă de bărbați. Sînt degerate și, dacă se mai întîrzie, mor acolo afară.

– Cum putem ști? continuă dialogul între înăuntru și afară.

Urmă o tăcere încurcată.

– Îngăduiți să intrăm, propuse un glas aspru. Lăsăm femeile în grija sfinților-voastre și noi plecăm numaidecît.

Mai era de codit și de amînat? Cîteva vieți omenești piereau acolo în gerul năprasnic. Și ele se tîrguiesc.

Stareța totuși se frămînta plină de griji.

Dacă e o cursă? Cîte nu se întîmplă pe lume!... Puse să întrebe iar cum au ajuns pînă aici.

– Ne-am rătăcit, aduse vîntul glas. Am plecat să căutăm un cîrd de vite răsluite de lupi și ne-a ametit viforniță. Nu știm nici unde sîntem, nici încotro s-o apucăm.

Încurcătura stareței creștea. Ce să facă?

Atunci, o măicuță subțirică, venită de curînd de la o altă mănăstire și pînă atunci nebăgată în seamă, ieși în față:

– Mă urc eu în clopotniță și văd ce e afară!

Era, de altfel, tot ce putea fi mai simplu. Dar celorlalte, cărora le luase spaima mințile, li se păru o invenție extraordinară.

– Urcă, maică, încuviință bucuroasă stareța, și cercetează cu băgare de seamă. Domnul să te însoțească!

Cît ai clipi, măicuța a fost în vîrful turnului și apoi jos.

– Sînt doi bărbați înhămați la o tîrlie...

– Și în tîrlie? se neliniști stareța.

– În tîrlie nu se poate deosebi ce este. Stă ca o mogîldeață peste care zac azvîrlite ghebele și dulămile oamenilor. Atît.

– Nu putem da drumul, fu verdictul stăpînei.

De afară, bubuituri infernale și urlete cumplite întîmpinară refuzul... Oamenii băteau și răcneau ca nebunii.

– Deschideți, că spargem porțile! Ne mor femeile înghețate...

Porților însă nu le păsa de amenințarea asta. Stau pe trei rînduri, ferecate cu oțele.

– Porțile noastre nu pot fi sparte. Sînt apărate de sfinții îngeri, porunci bătrîna superbul răspuns, comunicat întocmai de Febronia.

– Atunci le dăm foc și tot intrăm, izbucni un răcnet de afară. Adu paiele, Constandine, și scapără din amnar.

Călugărițele, la auzul acestei nemaipomenite blestemății, schimbară fețe-fețe și începură să se șoșotească. Asta așa e! Lemnul ia foc! Și sfinții îngeri nu-l împiedică să arză. Stareța căută în mintea ei o dezlegare și nu o găsi acolo. Făcu încet o rugăciune și aștepta. Viforniță aproape încetase. Numai fulgi mari, încălecați unul în altul, se rupeau, smocuri, din cer și cădeau cu nemiluita.

Călugărițele, împovărate, se scuturau ca fiarele, din spinare, cu tot trupul deodată, așteptînd inspirația stăpînei. Dar inspirația nu mai venea. Adia numai de dincolo de ziduri fum și miros de cîrpe aprinse.

– Uite ce zic eu, maică stareță, glăsui gros o vlăjgană de călugăriță. Le dăm voie să se strecoare numai cîte unul din bărbați odată. Cum intră ăl dintîi, pui eu

mîna pe el și-l încleștez. Din brațele mele, și-și încrucișă niște butuci îmbrăcați în mînece, nu-l scoate nici domnul Hristos.

– Și pe urmă? întrebă stareța.

– Și pe urmă îl strecurăm printre porți pe al doilea. Cum s-o prelinge oleacă, îl și înșfacă maica Agapia, aci de față. O cunosc eu, că ne luăm la trîntă pe muchie cînd păștem vacile. Și n-o pot pune jos cu nici un chip.

Maica Agapia, groasă cît un buduroi, se izmeni smerită, precum că primește misiunea.

– Ei, și pe urmă? făcu stareța nemulțumită.

– Cît îi ținem noi, ca în niște obezi, cineva, alte maici, tîrăsc aici tîrlia cu femeile în curte. Și numaidecît pe bărbați îi zvîrlim, cu tîrlie cu tot, îndărăt afară.

Maica stareță se potrivi la mintea de găină necălcată a Agapiei și zise „bine".

– Bine, răcni Febronia către porți, repetînd încuviințarea stăpînei.

– Ce? veni întrebarea de afară.

– Să intre întîi un bărbat singur.

O mică tăcere. Oamenii se sfătuiau.

– Deschideți. Faceți cum vreți, numai să scăpăm femeile. Sînteți creștine, ce dracu!

Ca împinse de un pinten, portăreasa și cele două atlete zvîcniră la porți și deschiseră repede cele două rînduri lăuntrice. Cînd au ajuns la al treilea, care se desfăcea în afară, Febronia strigă:

– Să intre ăl dintîi!

Și crăpă puțin o aripă a porții cît să se strecoare cu mare greutate un copil, și încă doar cu umărul înainte. Și, pe deasupra, maica Agapia își încleștase butucii în speteze și se proptise în călcîie, ca nu cumva cei dinafară să tragă și să deschidă larg poarta.

Unul din bărbați se căznea să pătrundă, parcă s-ar fi născut prin crăpătura porții, și intră numaidecît în forcepsul brațelor Agapiei, care-l purtă repede în curte, unde călugărițele se adunară cislă în jurul lui, ca vrăbiile pe o bufniță. Poarta se trîntise la loc...

– Al doilea la rînd! comandă Febronia, crăpînd abia canaturile, ca și cînd ar fi dat drumul unui șoricel. Și al doilea, un zdrahonț cît un malac, căzu în cleștele Filoteei, rîzînd... Poarta se trînti iar.

– Fie și un lup mîncat de oaie, glumi el, lăsîndu-se moale în brațele femeii.

– Oaia Domnului, întregi maica, trufită de puterea ei.

Acum amîndoi bărbații, îmbrățișați de cele două amazoane, ședeau cuminți, zîmbitori, și cerură să se aducă tîrlia cu femeile înghețate, care aveau nevoie de îngrijiri grabnice.

Stareța dădu dezlegare. Și un cîrd de maici se repezi afară și se înhămară la povara care fu tîrîtă lîngă cei doi fîrtați.

– Sărăcuțele – începură maicile să căineze pe femeile din sanie – hai fuga să le luăm sus. Cîte sînt?

– Trei, răspunse voios cel cu nasul între sînii maicei Agapia.

– Să le duceți sus la arhondaric, că e cald, porunci stăpîna.

Și, pînă să puie mîna călugărițele, dulămile și zeghile începură să se miște, și de sub ele răsăriră trei haiduci fioroși, cu flintele întinse, pistoale la brîu și cuțite în dinți.

– Jos mîinile! răcniră mînioși.

Și brațele de fier ale Agapiei și Filoteei se făcură de mămăligă.

Acum cinci haiduci cu pușți și pistoale înconjurară pîlcul de maici, care se strînseră una într-alta ca mieluțelele cînd le încolțesc lupii. Maica Febronia, care tocmai încuiase ultimul rînd de porți, căzu în leasă și fu vîrîtă cu ghionți în roata celorlalte.

– Cîte sînteți cu toatele? întrebă căpetenia, o namilă smolită, cu cușma cît o căldare și mustățile răsucite pe după urechi. Da' să nu mințiți, că dracu v-a luat!

– Douăzeci, spuse demnă stăpîna schitului.

– Cine ești tu de răspunzi?

– Eu sînt stareța, se semeți strămoașa mea.

– Aha! Tu ești stareța! Avem, vra să zică, de la cine cere bogățiile...

– Nu se află nici o avere, maică. Schitul e sărac...

– Nu crîcni... E schit domnesc, înzestrat de vodă... Știu eu. Nu mai minți. Scoateți aurul pînă nu încep să vă schingiuiesc. Carcalete, și tu, Vlaicule, se întoarse el către tovarăși, intrați în biserică și încărcați odoarele, toată aurăria și argintăria. Nu uitați potirele. Căutați peste tot și scormoniți.

– Unde este beciul? întrebă el. Beciul era chiar sub arhondaric. Cu ele la beci! porunci, întunecat, tîlharul. Dar mai întîi să le numărăm...

Le socotiră: erau numai șaptesprezece.

– Trei unde s-au ascuns? răcni el.

Nu se ascunseseră. Zăceau de boală și de bătrînețe la chiliile lor. Căpetenia porunci la doi dălcăuci să le scoată și să le tîrască lîngă celelalte.

– Cine merge să ne arate unde stau?

Se înfățișă numaidecît de bunăvoie tot măicuța care se suise în clopotniță.

– Ce faci, maică Pelaghia? o certă cu asprime stareța.

– Fac bine. Și n-am a vă da vouă socoteală, răspunse aceasta cu îndrăzneală mare.

Și se întoarse numaidecît cu cele trei bătrîne tîrîș.

– Cu ele la beci! fu porunca.

Stareța vru să se împotrivească, dar din doi brînci căzu în zăpadă, de unde abia o ridicară maicile. Alaiul se porni încet, cu călugărițele mai mult moarte decît vii. Și turma ascultătoare se înfundă în gîtlejul beciului, unde fu zvîrlită,

după ce tîlharii se încredințară că nu mai este nici o altă ieșire. Și fură încuiate acolo.

– Toadere, tu ia cheile de la porți, porunci căpetenia. Unde sînt cheile?

– La mine, rosti Pelaghia, care stătuse pînă atunci în dosul tîlharilor. Na-ți-le. Și-i întinse inelul cu niște chei cît toporișcele.

– Tu erai aici? Ce așteptai? o fulgeră tîlharul. Intră și tu la un loc cu soațele... Am să vă scot la rînd să-mi mărturisiți păcatele și averile...

Pelaghia nu se mișca.

– Hai, la beci! Ce aștepți? se răsti, mai încruntat, hoțul la ea.

– Pe tine te aștept, Ciopală.

Tîlharul căscă ochii mari și duse mîna la brîu.

– Ho! îl opri autoritară călugărița.

– De unde mă cunoști tu pe mine? făcu uimit Ciopală.

– Te cunosc că ți-am cîntat de atîtea ori pe la hanuri. Uită-te bine, nu-ți amintești? Și începu să fredoneze:

Foaie verde foi în poală
De alămîi și portocală,
Ține valea, măi Ciopală,
Și te du la hodineală,
Că ți-au pus domnii popreală,
Lume multă bănuială,
Și muierile momeală...

– Tu ești, Păuno?

– Eu sînt.

– Ce cauți aici?

– Ce cauți și tu! Dar mi-ai luat-o înainte. Dacă nu le călcai tu, deschideam eu la primăvară porțile cetei mele. Jăfuiam eu schitul. Acuma împart prada cu tine. Te învoiești?

Tîlharul, privind-o iabraș, zise:

– Bine, Păuno. Numai să fii cinstită și să dai pe față tot ce ține ascuns boaitele. Nu cumva să oprești bani ori scule pentru tine, ca să te întorci pe urmă singură să le iei.

Pelaghia făgădui.

– Uite ce zic eu, Ciopală. Și măicuța se strînse într-un șold al tîlharului. E mult de căutat și de cotrobăit. Că trebuie ridicate podelele din chilii, cercetate lăzile cu toate chichițele, desfundate firidele zidite. Asta cere vreme și liniște. Peste puțin se lasă noapte, că ați întîrziat prea mult cu tîrguiala la porți. Azi să ridicăm numai averile din biserică, unde aprindem lumînările groase

din sfeșnice și policandrul... În chilii însă e greu de umblat, ascultă-mă, să lăsăm pe mîine.

Ciopală sta în cumpănă. Și o privea pe sub sprîncenele care se îmbulzeau stufoase peste ochii verzi ca o a doua pereche de mustăți ale frunții.

– Nu mîn aici, hotărî el. Plec astă-seară.

– Cum vrei... Dar atunci plecăm cu mîna goală.

– De ce plecăm? întrebă hoțul.

– Fiindcă merg și eu cu tine... odată.

– Și dacă rămîn?

– Atunci te găzduiesc la arhondaric ca pe un episcop și te ospătez cu toți ai tăi, ca și cum aș fi stareța.

– Bine, am rămas.

– Atunci dă poruncă să se sloboadă numaidecît din beci cinci maici tinere, pe care să le aleg eu.

– Ce să faci cu ele?

– Să mă ajute să dau foc cuptorului, să coc pîinea, că aluatul e frămîntat gata, să tai și să vă fac la tavă niște gîște rumenite; să vă învîrtesc cîteva plăcinte... maicile au să vă slujească la masă. Și apoi, la noapte, cîte un trup fraged pentru fiecare dintre voi nu strică!

– Bine, chibzui hoțul. Să scoți numai patru, mie nu-mi trebuie.

– Cum ți-e pofta...

Și Pelaghia ridică din umeri. Un tîlhar o însoți la beci, unde alese cinci măicuțe pe sprînceană... Bietele fete ieșiră în plînsete, cu lacrămile înnodate sub bărbie, și merseră ca la junghiere. Se dădeau spre jertfire tîlharilor. Pelaghia abia avu putință să le strecoare în ureche cîteva vorbe.

Și, în timp ce biserica strălucea ca la slujba Învierii din toate luminile ei aprinse, tîlharii despuiau pristolul, dezbrăcau icoanele, ridicau potirele, smulgeau crucile scumpe, jăcmăneau gîtul precistelor de salbe și lefți, scobeau cu jungherele nestematele din coroanele sfinților dăruiți de domnii din veac. De sus, din slava bolții, unde sta zugrăvit, Pantocratorul da nepăsător binecuvîntarea sa celor ce-i pîngăreau lăcașul și mieluțelele.

Dincolo, în sala arhondăriei, ardeau așijderi sfeșnice cu lumînări groase ca pe brat. La lumina lor, două măicuțe rînduiau masa cu cele mai prețioase tacîmuri ale stareței, moștenite din moși-strămoși. Alte două se îngrijeau de coptul gîștelor abia jumulite. A cincea se părpălea la cuptorul plin de jar. Și toate zbuzau ca prîsnelele sub poruncile Pelaghiei și sub supravegherea unui tîlhar, care nu le slăbea din ochi și nu le îngăduia să facă un pas afară.

Cînd Ciopală se ivi, tîrziu, pe ușă, cu un sac doldora de odoare și giuvaieruri, Pelaghia îi ieși înainte.

– Acum haidem să cercetăm casa stareței. Știu eu toate ascunzătorile ei, că am pîndit-o de nenumărate ori.

Tîlharul o privi lung, scrutător, cu o bănuială care, oricît de adînc tăinuită, se trăda din toată încetineala, greutatea cu care se hotăra.

– Ți-e teamă cu mine? Atunci lasă mîine, făcu Pelaghia. Îți dau numai planul și te duci singur.

– Nu mi-e nici o teamă, spuse calm Ciopală. Haidem...

– Fetelor, grăbiți ospățul, porunci vînzătoarea și porni cu hoțul.

Peste mai bine de un ceas zăbavă, se întoarseră cu alt sac umflat de scule de preț și cu o cățuie de argint smălțuit ghiftuită cu galbeni.

– Și tot a mai rămas un ungher necercetat, suspină ea. Dacă vrei, după ospăț... Căutăm și evanghelia cu scoarțele de aur împănate cu smaralde.

– Să vedem... zise scurt tovarășul, mereu posomorît.

– Gata, fetelor? strigă ca o stăpînă călugărița.

– Gata, maică, se grăbiră să răspunză ajutoarele.

– Poftiți, puteți începe... Așezați-vă, îndemnă ea pe cei cinci tîlhari, care se adunaseră în jurul mesei.

Ciopală și patru haidamaci înalți și vînjoși, pe lîngă care măicuțele păreau niște potîrnichi ochite de ulii. Dar deocamdată ei priveau și adulmecau cu lăcomie, din ochi, din nări, din gurile pline de bale, bunătățile ce se grămădeau pe albul mesei. Aburii din pîinile coapte umpleau odăile. Și o mireasmă bogată de gîscă rumenită ar fi dus în ispită și pe un sfînt. Dar toți așteptau un semn de la Ciopală, care își plimba ochii peste tot prin arhondărie și întîrzia.

– Cauți ceva? îl întrebă prevenitoare Pelaghia.

– Gustă tu întîi din toate, se întoarse el poruncitor, cu sprîncenele zburlite, spre gazdă.

– Veniți, fetelor, spuse simplu aceasta.

Și începură să mănînce din toate și să bea de-a binelea.

– Hii, ați uitat murăturile. Și sticla cu drojdie. Fugi, maică Macrino! Ciopală, dă un om să-i ajute să ridice capacul de la butoiul cu varză.

– Vreți să vă călesc puțină? Ia aleargă, maică Rahiro, și încinge o tigaie cu untură. Și vezi să nu iasă prea vîrtoasă mămăliga.

Repede sosiră varza, murăturile, drojdia, din care pe rînd se înfruptară mai întîi Pelaghia și soațele ei.

Ciopală, în sfîrșit, dădu învoire. Și tovarășii se repeziră la ospăț. Fiecare cu cîte o măicuță sprintenă lîngă el, să-l slujească.

După ce-și potoliră foamea și setea, cei patru începură să bage de seamă și femeile de lîngă ei și se puseră să le giugiulească. Pelaghia le smulse maicilor culioanele din cap, și pletele se desfăcură, lungi și unduioase. Le scoase cu sila rasele negre, și sînii săltară învolți din pieptarele descheiate.

Numai Ciopală, în capul mesei, nu s-a atins decît de o bucată de pîine, un copan de pasăre și de un pahar de vin. Ședea crunt, cu ochii în patru, și veghea pentru toți și peste toate.

Pelaghia bea, mînca și cînta în rînd cu ceilalți, ca la han.

– Ia, Ciopală, îl îndemna ea. Că mîine răbdăm.

– Lasă, că umplu un sac cu ce rămîne, răspundea el. Bea tu și satură-te, că o să ai nevoie. Și un zîmbet subțire îi tremură mustățile. Eu n-am trebuință, adause el.

De oboseală, de frig, dar mai ales de povara mîncării și a băuturii, tîlharii abia mai clipeau, toropiți de somn.

– Haide, la culcare! porunci căpitanul. Mîine, în zori, pornim să desfundăm schitul întreg. Iar la amiază trebuie să fim departe de aici.

Dar tovarășii doreau acum femei și nu se mai dezlipeau de trupurile dulci ale măicuțelor.

Pelaghia propuse să-și ducă fiecare maică omul în chilia ei, unde era cald, și să-l culce acolo. Au să guste și ele dulceața unei strîngeri voinicești, de mult jinduită. Iar oamenii au să se afle mîine mai ușori, mai harnici și mai treji decît dacă ar fi opriți de la plăcerea asta, pe drept meritată.

Ciopală privi chiorîș la Pelaghia, dar se învoi.

– Și tu, Păuno, ce ai să faci?

– Eu rămîn cu tine să-ți țin de urît, Ciopală.

– Nu, mie nu-mi trebuie. Tu ai să te duci cu Constandin. Și arătă către un vlăjgan chipeș, care abia se ținea pe picioare.

– Constandine, ai grijă de ea. Să fie mulțumită.

– Las' pe mine!... își împletici limba Constandin.

Atunci, eu am două... rînji el, luînd cu celălalt braț pe Pelaghia.

– Nu, a cincea rămîne ostatecă aici, să-mi facă focul și să vază de lumînări. Că eu nu mă culc. Stau și aștept pînă vă săturați și vă treziți.

Și Ciopală, încruntat, luă om cu om, la rînd, pe fiecare din tovarășii, îi dezarmă de pistoale, de cuțite, de flinte, pe care le rîndui stivă, într-un colț lîngă ușă, îi mîngîie cu cîte o palmă zdravănă și le dete drumul.

– Acum puteți pleca...

Și, împerechind pe fiecare cu cîte o măicuță, porni la un pas în urma lor cu a cincea maică pe care o încătușase de braț și o tîra cu el. Se opriră undeva.

– Asta-i chilia mea, zise Pelaghia.

– Intră cu Constandin în ea, porunci tîlharul. Voi stați afară și așteptați-mă, spuse celorlalte trei perechi.

Ciopală îmbrînci pe Pelaghia și pe Constandin și intră după ei în odaie, cu măicuța tîrîș. Acolo a cercetat amănunțit totul, a ridicat un cuțit, o toporiște. A încercat fiarele zăbrelelor de la fereastră și, după ce a ieșit, a răsucit

de două ori cheia în broască și a încuiat pe tîlhar cu femeia acolo. Cheia a luat-o cu el.

– De ce faci asta? Ți-e frică? strigă batjocoritoare Pelaghia.

– Nu, nu mi-e frică. Dar ca să te găsesc mîine dimineață acasă. Că Constandin are să doarmă ca un buștean, încît ai putea să-l tai dacă ai avea cu ce.

Așa, Ciopală a petrecut pînă în odaie fiecare pereche, pe care a zăvorît-o, luînd cheia la el, după ce căutase amănunțit să nu rămîie vreo armă ascunsă, la îndemîna femeilor. Căci știa bine că tîlharii beți au să cadă morți de somn.

Apoi se întoarse cu soața lui la arhondaric, o puse să arunce lemne pe foc, să-i aducă apă și o culcă pe divanul ce se întindea de-a lungul unui perete.

El se așeză iar pe scaun, în capul mesei și în fața ușii. Înfipse o custură cu vîrful în sus, sub bărbie, ca atunci cînd o moțăi să se înțepe, și se puse pe vegheat, cu gîndurile aiurea.

Măicuța adormi sau se prefăcu că doarme. Hoțul priveghe toată noaptea, cu cana de apă alături. Doar a căscat de vreo două ori atît de groaznic, că a băgat în sperieți pe biata femeie, care a sărit înspăimîntată. Dar, văzîndu-l acolo, iar s-a ghemuit la loc.

În sfîrșit, o funingine albă începu să joace la ferestrele luminate de zăpadă. Zorile... Niște pași scîrțîitori urcară repede treptele, ușa se deschise și Constandin intră în arhondaric, cu cușma lui moțată pe frunte, cu mustățile înnodate și ipingeaua roșie pe el. Ciopală îl privi încruntat.

– Hei, cum ai îndrăznit să ieși fără voie? strigă el. Pe unde te-ai strecurat?

Tovarășul nu-i răspunse, ci merse drept la stiva de arme, unde puse mîna pe o flintă. Și, pînă ce Ciopală să se ridice și să tragă pistolul de la brîu, arma ridicată de Constandin se slobozea în pieptul tîlharului, care căzu îndoit peste masă.

– Căței! m-ai mîncat fript, mugi el. Un ceas dacă mai întîrziai, îți făceam eu de petrecanie... Ah! mișea mi-ai fost!

Și ridică zadarnic mîna moale cu pistolul către vrăjmaș, care zvîrli ipingeaua, smuci căciula și smulse mustățile... De sub ele răsări, subțirică și mlădioasă, maica Pelaghia, ca odinioară în bîlciurile unde cînta balada lui Ciopală.

– Cîine! îi azvîrli ea o înjurătură în obraz. Parcă eu nu știam ce mă așteaptă azi? Ți-am luat-o înainte.

Maica de pe divan sărise, urlînd de spaimă. Tîlharul se zvîrcolea voinicește, ca un bou rău înjunghiat, și căuta să se ridice.

Pelaghia țipă poruncitoare femeii să o ajute. Se repezi la Ciopală, îl trînti la loc pe scaun, îl îndoi pe spătarul înalt și puse pe maica cealaltă să-l ție și să-l tragă pe la spate de plete, așa ca gîtul să ajungă și să se rezeme pe muchea spetezei ca pe un tăietor. Ea, cu iataganul ascuțit al tîlharului, ținut cu amîndouă mîinile, din două lovituri, îi reteză grumazul.

Capul căzu jos, clipind din ochi. Sîngele țîșni din izvoarele gîtului împroșcînd pînă-n tavan... Ziua mare, cu lumina ei adevărată, năvălea pe geamuri... Doar o lumînare mai ardea într-un sfeșnic, pe masă, la capul sleit al mortului.

Pelaghia făcu semn soației, și amîndouă tîrîră leșul din balta de sînge și din arhondărie, pe trepte în jos, de unde îl zvîrlira afară în curte... Zăpada îl primi și-l înfășură îndată în giulgiul ei moale. Lîngă el aruncă apoi capul rămas cu un rînjet neisprăvit, un rînjet care se întindea numai pe partea stîngă a chipului. După ce-l scotociră de chei, amîndouă maicile alergară la chiliile unde pereche pecetluite de Ciopală dormeau fără habar. Acolo legară cu frînghii și curele de mîini și de picioare, și fedeleș peste mijloace, pe tîlhari, pe care-i tîrîră și-i rînduiră afară, culcați în zăpadă, doi de o parte și doi de cealaltă parte a căpeteniei.

În urmă slobozira din închisoare turma înspăimîntată a maicilor. Una din ele murise... Stareța, nițel scrîntită de emoție, n-a înțeles niciodată fapta Pelaghiei, care rămînea pentru ea o mare nelegiuită... Dar pentru tot schitul ea era acum mai mult decît un idol.

– Iată, încheie nenea Tase, comportamentul unei biete femei, pe deasupra și călugăriță, prinsă într-o cumplită încercare! Nu-i asta beha... cum îi ziceți voi... și încă sadea... autentic, de-al nostru, nu inventat de filosofi americani.

Am ascultat toți cu mare plăcere povestea prietenului. Dar cum ne amuza să-l necăjim, am început să-l hărțuim cu obiecții.

– Bine, nene Tase, o fi autentică, dar...

– Ce dar, mă demonilor!... Că mi-a povestit-o chiar mătușa mea, întocmai cum se păstra în arhivele schitului...

– Stai, stai... de unde a știut stareța că Pantocratorul privea nepăsător pe tîlhar din bolta bisericii în timpul jafului?

– Cum de unde a știut? Ce, ea nu-și cunoștea biserica?

– Da, dar în timpul jafului era închisă în beci.

– Cusurgii sînteți!... I-a spus maica Pelaghia...

– Care gătea masa în arhondaric... adăugai eu... Și urmai: De ce-și aleseseră tîlharii o zi cu viforniță, întocmai ca asta a noastră?

– Asta-i socoteala lor. Duceți-vă și-i întrebați pe ei... Obiecții mai serioase aveți? ne sfidă, ca pe ring, nenea Tase.

– Nene Tase, cum a ieșit Pelaghia din chilia unde o încuiase Ciopală?

– Ei, mă, da caraghioși sînteți! Puneți-vă și voi în pielea ei. Adică gîndiți-vă la comportamentul de care dăduse dovadă pînă atunci!

– Apoi de aia sîntem nedumeriți... Ușa încuiată, fereastra zăbrelită... și nici o unealtă cu care să spargi ușa sau să îndoi drugii. Ciopală se îngrijise să ridice ori ce ar fi putut sluji Pelaghiei, în care nu avea încredere, să se răzbune...

– Asta vă stă vouă de-a curmezișul inteligenței? ne repezi nenea Tase. Atunci uitați-vă de jur împrejur, cum a făcut Pelaghia, încolțită de primejdie... Ei, hai... Puneți-vă comportamentul la încercare... Dați pinteni reacției...

Noi nu găseam soluția.

– Hai, caraghioșilor, să vă ajut eu. Ce vedeți acolo?

– Soba, nene Tase, răspunseră toți într-un glas.

– Și deasupra sobei?

– Deasupra sobei? Nu e nimic, nene Tase!

– Cum nimic? Dar coșul?

– E drept, coșul!

– Și unde duce coșul, caraghioșilor?

– În pod, nene Tăsică.

– Ei, mă, da' ageamii sînteți! Cu toată mintea voastră purtată prin școli și prin tribunale, vă dă zece înainte o biată călugăriță.

– Cum, nene?!

– Păi dărîmați coșul sobei, măi!

– Cu ce, nene? Că Ciopală a luat tot...

– Cu pumnii. Ba, stați! Uite colo, lîngă vatră cîteva lemne de pus pe foc. Ciocăniți și bocăniți cu un lemn în coșul sobei pînă ce scoateți o cărămidă. E de ajuns. Pe urmă ies toate. Le tragi cu mîna. Și ce rămîne în loc, măi nerozilor?

– O gaură mare, nene Tase!

– Ei, hai înainte! Gaura duce în pod, podul pe acoperiș, și lesne țuști în curte jos...

– Dar Constandin? îl sîcîirăm noi iar.

– Pe Constandin l-a legat Pelaghia cobză, în somn, chiar cu propriile lui bete și curele, de mîini și de picioare, mai înainte de a se apuca să spargă coșul. Și Constandin de altfel are altceva mai bun de făcut. Doarme, căzut, ca de mal, sleit de oboseală și mai ales de dragoste. Că maica Pelaghia nu s-a lăsat pînă nu l-a doborît...

– Dar tîlharii ceilalți, nene?...

– Ei, acum vă trebuie și epilog. Pe tîlhari a venit și i-a ridicat de la scaunul domnesc, unde se dusese buhul despre isprava Pelaghiei. I-a urcat în furci pe maidanul din mijlocul capitalei, doi de-a dreapta, doi de-a stînga lui Ciopală, care spînzurat de subsuori avea capul pus la loc, printr-o țeapă cu două ascuțișuri, unul înfipt în gîtul rămas la cap și altul în cel rămas la trup.

– Nene Tase, îngădui să ridic și eu un incident?

– Ridică, puiule, cîte vrei, că praf ți le fac.

– Cum te-au primit maicile în schit, că de, oricît de scurți, tot pantaloni se cheamă că purtai pe atunci...

– Ei, bată-vă, se lumină el, m-ați zăpăcit cu prostiile voastre și am uitat partea cu haz a întîmplării...

Cuvioasele, temătoare de alt atac și mai ales de răzbunarea celorlalți tovarăși ai tîlharilor, au făcut o umilă întîmpinare la episcopie să li se dea dezlegare să-și ia bărbați, că nu mai pot sta așa, singure.

Episcopul, înspăimîntat, a trimis cererea Mitropoliei. Mitropolitul, ca să se spele la rîndu-i de orice răspundere, a înaintat-o patriarhului la Constantinopole, motivînd și el atît de îndrăzneața cerere prin spaima îndreptățită a călugărițelor, slăbiciunea lor de biete femei, pustietatea locurilor, lipsa de apărare.

Patriarhul a răspuns preapăcătoaselor maice cu tunete și fulgere împotriva unei asemenea blestemății, amenințînd cu afurisenia... Ceea ce a umplut de mare mîhnire schitul.

Cînd s-au limpezit lucrurile, s-a văzut că toți, începînd cu episcopul, înțeleseseră anapoda, că adică maicile cer învoire să-și ia bărbați, ca să se mărite! Ele, săracele, nu se rugau decît să-și bage argați la corvezi și pentru apărarea schitului. Ceea ce, cînd s-a știut, le-a și fost încuviințat.

Dar de atunci legea și opreliștile vechi s-au ruinat.

Pe vremea cînd mă aflam eu acolo, în mănăstire se găseau nu numai cocoși, motani, tauri și argați, dar și alt soi de bărbați, care împlineau pe lîngă unele măicuțe slujba de care, cu afurisenie, le oprise patriarhul Bizanțului.

– Ei, oricum, glumi unul, strașnic comportament a avut strămoașa d-tale, stareța! Mulți i-ați semănat în neam?

Nenea Tase se încruntă, de astă dată foarte serios.

– Taci, mă mînzule... Să nu te legi de strămoși, că e de foc... Și, întorcîndu-se spre fereastră, schimbă vorba: Da' ia vedeți, mă băieți, poate s-a potolit viforniță și om putea să ne mișcăm din înțepeneala asta. Că ne pierdem interesele pe aici pentru niște păcătoase de rațe, și alea sălbatice.

1947, februarie – 18 martie orele 14 ½-22